

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

בפני כבוד השופט ערפאת טאהא

התובעים

(הנתבעים שכנגד)

1. גולן נסים משעלי
2. הילה טוכמכר משעלי
3. גלית סקוברוניק
4. יצחק סקוברוניק
5. אושרת יעקב
6. דניאל יעקב

נגד

הנתבעים

1. קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ
2. מתיישבי שריד אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ – (התובעת שכנגד)
3. הועד המקומי של מתיישבי שריד אגודה קהילתית שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ

פסק דין

1

2

3

4 עסקינן בתביעה שהגישו התובעים נגד קיבוץ שריד - אגודה שיתופית חקלאית בע"מ, נגד אגודה
5 קהילתית מתיישבי שריד אגודה שיתופית ונגד הועד המקומי של מתיישבי שריד אגודה קהילתית
6 בע"מ למתן פסק דין הצהרתי, ותביעה שכנגד כספית והצהרתית שהגישה האגודה הקהילתית
7 מתיישבי שריד נגד התובעים.

8

9

רקע לתביעה והצדדים לה

10

11 1. התובעים הם שלושה זוגות, המתגוררים עם משפחותיהם בהרחבה של קיבוץ שריד, יישוב
12 קהילתי המצוי בתחום האחריות המוניציפאלית של המועצה האזורית עמק יזרעאל (להלן:
13 "המועצה האזורית").

14

15 2. הנתבעת 1 הנה קיבוץ שריד - אגודה שיתופית חקלאית בע"מ (להלן: "האגודה החקלאית" או
16 "הקיבוץ"), אשר התאגדה ונרשמה אצל רשם האגודות השיתופיות, ומאגדת את חברי קיבוץ
17 שריד.

18

19 3. הנתבעת 2 הנה מתיישבי שריד אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ (להלן: "האגודה
20 הקהילתית"), אשר התאגדה ונרשמה אצל רשם האגודות השיתופיות, ומאגדת את תושבי

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 היישוב שריד, ובהם חברי הקיבוץ ותושבי ההרחבה המתגוררים ביישוב שריד ואינם חברים
- 2 בקיבוץ.
- 3
4. הנתבע 3 הנו הועד המקומי של מתיישיבי שריד אגודה קהילתית בע"מ (להלן: **"הועד המקומי"**), אשר הוקם בהתאם לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות) תשי"ח – 1958
- 5 (להלן: **"צו המועצות האזוריות"**).
- 6
- 7
8. במהלך שנת 2007, במסגרת תהליכי הרחבה של היישוב בהם נקט הקיבוץ בהתאם להחלטה
- 9 959 של מועצת מקרקעי ישראל (להלן: **"החלטת מנהל 959"**), ביקשו התובעים לבנות את ביתם
- 10 ביישוב שריד ולעבור להתגורר בו. התובעים עברו את תהליך הקבלה ליישוב, אשר כלל הליכי
- 11 מיון וראיון על ידי ועדת קבלה שמונתה על ידי הקיבוץ בהתאם להחלטת מנהל 959, נבחנו
- 12 במבדקי התאמה חיצוניים, וחתמו על מערכת הסכמים והתחייבויות המסדירים את מערכת
- 13 היחסים בין התובעים ליישוב, ובכלל זה, הרלבנטיים לעניין התביעה כאן, הסכם משתכנים
- 14 שנחתם בין התובעים לבין הקיבוץ (להלן: **"הסכם משתכנים"**), תקנון האגודה הקהילתית
- 15 והסכם משולש שנערך בין הקיבוץ, האגודה הקהילתית והוועד המקומי, ואשר נועד להסדרת
- 16 חלוקת האחריות והתפקידים של האגודה הקהילתית והוועד המקומי בנוגע לשירותים
- 17 המוניציפאליים והקהילתיים הניתנים לתושבי היישוב שריד (להלן: **"ההסכם המשולש"**).
- 18
19. ביישוב שריד ניתנים לתושבי היישוב שירותים מוניציפאליים וקהילתיים, וכן שירותים מגוונים
- 20 אחרים בתחומי חיים שונים כגון בטחון, חינוך, תרבות, חוגים, מזון ועוד, על ידי ארבעה
- 21 גורמים שונים: המועצה האזורית, הועד המקומי, האגודה הקהילתית והאגודה החקלאית,
- 22 אשר להם משלמים התושבים תשלומים שונים, הכל כפי שיפורט להלן.
- 23
24. המועצה האזורית מוסמכת, בין היתר, לספק ליישובים שבתחומה שירותים מוניציפאליים
- 25 שונים לתועלת הציבור, ובכללם שירותים כלכליים, חברתיים, תרבותיים, חינוכיים ועוד
- 26 (להלן: **"שירותים מוניציפאליים"**), וזאת מכוח הסמכה מפורשת בחיקוקים שונים, ובכללם
- 27 פקודת המועצות האזוריות (להלן: **"פקודת המועצות האזוריות"**) וצו המועצות האזוריות.
- 28 מכוח צו המועצות האזוריות מוסמכת המועצה להסמיך את הועד המקומי לבצע במקומה חלק
- 29 מהשירותים המוניציפאליים ביישוב, ובהתאם, להסמיכו לגבות מתושבי היישוב הקהילתי
- 30 ארנונה כמס חובה, בהתאם לתקציב הועד המקומי המאושר על ידי המועצה האזורית מידי
- 31 שנה. אין מחלוקת בין הצדדים, כי הגופים היחידים המוסמכים על פי חוק לגבות ארנונה כמס

2 מתוך 31

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 חובה (להלן: "ארנונה" או "מס חובה") ולספק את השירותים המוניציפאליים בתחומי היישוב
2 שריד (להלן: "שירותים מוניציפאליים בסיסיים") הם המועצה האזורית והועד המקומי
3 (להלן: "הרשויות המוניציפאליות").
4
- 5 8. מעבר לשירותים המוניציפאליים הבסיסיים, המסופקים על פי דין על ידי הרשויות
6 המוניציפאליות, היינו המועצה האזורית והועד המקומי כאמור, מסופקים לתושבים על ידי
7 האגודה הקהילתית או הקיבוץ שירותים קהילתיים נוספים המכונים "שירותי בחירה", שהם
8 בגדר שירותי בחירה נוספים. שירותים אלה מתומחרים בנפרד, ונרכשים באופן פרטי על ידי
9 התושבים, אשר צורכים את השירותים לפי בחירה ומשלמים עבורם את המחיר שנקבע על ידי
10 האגודה בהתאם לצריכה בפועל (להלן: "שירותי בחירה נוספים"). על שירותים אלה נמנים
11 גני ילדים, חוגים וסדנאות, מרכז חינוך בלתי פורמאלי, הופעות תרבות, ארוחות בחדר האוכל
12 של הקיבוץ, שימוש פרטי במועדון לחבר, מסיבות ועוד.
13
- 14 9. המחלוקת בין הצדדים נסובה סביב תשלום אחיד אותו גובה האגודה הקהילתית כתשלום
15 חובה מכל תושב ביישוב, ואשר נגבה לטענתה למימון סל שירותים קהילתיים אותו מספקת
16 האגודה הקהילתית לתושבי היישוב שריד, בהתאם לתקציבה המאושר מידי שנה על ידי
17 האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית (להלן: "לסל השירותים"). תשלום לסל השירותים
18 נגבה כסכום אחיד ושווה מכל תושב בגיר ביישוב שריד, בין אם הנו חבר האגודה הקהילתית
19 אם לא, וזאת ללא קשר לצריכה בפועל של השירותים שבסל, כי אם כתשלום כולל עבור סל
20 שירותים קהילתיים כולל. הרכב השירותים הקהילתיים בסל השירותים הקהילתיים, ועלותם
21 הכוללת מאושרים מידי שנה על ידי האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית, ובהתאם
22 לתקציב המאושר נקבע מס האגודה לסל השירותים, על ידי חלוקת התקציב לכלל התושבים.
23 מס האגודה לסל השירותים עמד נכון לשנים 2013 ו- 2014 על סך של 175 ₪ לחודש לתושב.
24
- 25 10. סלע המחלוקת העומד בבסיס התביעה העיקרית והתביעה שכנגד הנו סירובם של התובעים
26 לשלם לאגודה את מס האגודה לסל השירותים, תוך העלאת טענות שונות שיפורטו להלן ומנגד,
27 טענת האגודה הקהילתית, כי חלה עליהם, ככל תושב אחר ביישוב שריד, בין אם הנו חבר
28 האגודה הקהילתית ובין אם לא, כל עוד הם מתגוררים ביישוב שריד, לשלם את מלוא
29 התשלומים לאגודה לפי החלטות האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית, ובכלל זה החובה
30 לשלם את מס האגודה לסל שירותים, וזאת מכוח תקנון האגודה הקהילתית, הסכם
31 המשתכנים ומכוח דיני עשיית עושר.

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1

11. ביום 18.10.12 הודיעו התובעים 1 – 2 (להלן: "משעלי") על הפסקת חברותם באגודה
הקהילתית. בהתאם לסעיף 10 בתקנון האגודה, פקעה חברותם של משעלי באגודה הקהילתית
בתום 3 חודשים ממועד הודעתם האמורה, היינו מיום 18.01.13. התובעים 3 – 6 עדיין חברי
האגודה הקהילתית.

6

7

8

עיקר טענות התובעים בתביעה העיקרית

9

12. התובעים טענו, כי האגודה הקהילתית והאגודה החקלאית, בהיותן אגודות פרטיות, מתחום
המשפט הפרטי, אינן מוסמכות לנהל את ענייניו המוניציפאליים של יישוב שריד ולספק
שירותים מוניציפאליים ביישוב, וכן אינן רשאיות לגבות מסים או היטלים או תשלומי חובה
אחרים מתושבי היישוב. התובעים טענו, כי בגביית מס אגודה לסל השירותים, כתשלום חובה
אחיד, המוטל על כל התושבים הבגירים ביישוב שריד, בין אם הם חברי אגודה ובין אם לאו,
בין אם ביקשו לצרוך את סל השירותים ובין אם לאו, פולשת האגודה הקהילתית לתחום
סמכותו של הוועד המקומי, וגובה במקומו מס חובה מוניציפאלי נוסף שלא נקבע בחוק, ולכן
גביית מס האגודה לסל השירותים אינה חוקית. התובעים טענו, כי אין בהסכמים או בתקנון
האגודה כדי לרפא את אי החוקיות שנפלה במעשי האגודה הקהילתית כאמור, ועל כן לשיטתם
כל הוראה בהסכם או בתקנון הסותרת את הוראות הדין בטלות.

20

13. התובעים טענו עוד, כי הם אינם צורכים בפועל שירותים קהילתיים נוספים במסגרת סל
השירותים הקהילתיים, שכן לשיטתם כל השירותים המוניציפאליים מסופקים על ידי המועצה
והוועד המקומי או כשירותי בחירה נוספים עליהם הם משלמים בנפרד, ועל כן אין הם חייבים
בתשלום בגינם במסגרת מס אגודה לסל השירותים, אשר לא נועד לטענתם לכיסוי עלויות
שירותים נוספים, כי אם לשמש כאמצעי לגביית כספים נוספים שלא בחיקוק להעשרת קופת
האגודה הקהילתית או הקיבוץ. התובעים הוסיפו וטענו, כי במידה שקיים שירות נוסף
המסופק על ידי האגודה הקהילתית או האגודה החקלאית, אשר אינו מתומחר, עליהן לקבוע
את שווי, והביעו נכונות לשלם עבור כל שירות שיצרכו בפועל, ואולם התנגדו לתשלום מס
אגודה לסל השירותים שמשולל זיקה לצריכה בפועל.

30

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

14. התובעים הוסיפו וטענו, כי בתהליך קבלתם להרחבה ביישוב שריד הם אולצו על ידי הקיבוץ לחתום על סט חוזים ומסמכים אחדים ומקפת, וכי חתימתם על סט החוזים היווה תנאי אסור ובלתי חוקי, שהציב הקיבוץ למתן הפניה על ידו לרשות מקרקעי ישראל להקצות לתובעים מגרשים בהרחבת היישוב שריד. התובעים הוסיפו, כי הסכם המשתכנים ותקנון האגודה הנו חוזה אחד במובן מונח זה בחוק החוזים האחדים, התשמ"ג - 1982 (להלן: "חוק החוזים האחדים"), אשר כוללים תנאים מקפחים, הכופים על התובעים לחתום על טופס הצטרפות לאגודה הקהילתית, לחתום על תקנונה ולהיות חברים בה, וכן לחתום על החוזה המשולש, אשר מכוחם הוענקו לדבריהם לאגודה הקהילתית סמכויות מוניציפאליות וסמכות לגביית תשלומי חובה, היטלים ומסים מוניציפאליים ללא כל סמכות בחוק.
15. מכאן הסעדים שהתבקשו על ידי התובעים:
- א. פסק דין הצהרתי שיצהיר על בטלותם של סעיפים בהסכם המשתכנים, בטופס ההצטרפות לאגודה הקהילתית, בתקנון האגודה הקהילתית ובהסכם המשולש בשל היותם סעיפים מקפחים בחוזה אחד ובניגוד לדין. בכלל הסעיפים שלגביהם התבקשה ההצהרה על בטלותם נכללו הסעיפים הקובעים, כי האגודה הקהילתית תנהל את ענייניו המוניציפאליים של היישוב ותגבה בגינם תשלום מס חובה שלא בחיקוק; סעיפים הכופים על התובעים להיות חברים באגודה הקהילתית או הכופים עליהם לשלם תשלומים לאגודה ומס חובה מוניציפאלי שלא בחיקוק כל עוד הם מתגוררים ביישוב; סעיפים המתנים את המלצת האגודה להקצאת מגרש בהרחבה או המתנים את העברת הזכויות במגרש ביישוב או את המגורים בו בהצטרפות לחברות באגודה הקהילתית או בתשלום כל חיוב כספי עתידי שייקבע על ידי האגודה הקהילתית שלא בחיקוק.
- ב. לקבוע כי האגודה הקהילתית גובה מס חובה או מס מוניציפאלי שלא בחיקוק ובחוסר סמכות, וליתן צו מניעה האוסר עליה לגבות את המס האמור.
- ג. לקבוע כי אין בסמכותו של הקיבוץ להטיל או להאציל לאגודה הקהילתית סמכויות לניהול המוניציפאלי של היישוב, סמכויות שהן בסמכות הוועד המקומי.
- ד. לקבוע, כי כל התשלומים אשר הוטלו או נגבו מהתובעים על ידי האגודה החקלאית או האגודה הקהילתית כמס חובה או "אגרה מוניציפאלית" שלא בחיקוק, בין שעסקין במי שהם חברי האגודה הקהילתית ובין אם לאו, בטלים ונגבו שלא כדין ובחוסר סמכות.

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 ה. לקבוע, כי במידה שהתובעים יצרכו מהאגודה החקלאית או האגודה הקהילתית שירותי
- 2 בחירה או רשות, נוספים על אלה המסופקים על ידי הוועד המקומי ועל ידי המועצה
- 3 האזורית, האגודה החקלאית והאגודה הקהילתית רשאיות לגבות בגינם תשלומי רשות
- 4 בלבד, ורק ממי שביקש לצרוך שירותים אלה כולם או חלקם מתוך בחירה.
- 5 ו. בסעיף 78 לכתב התביעה המתוקן נתבע סעד נגד הוועד המקומי, לפיו יקבע כי סמכות הניהול
- 6 המוניציפאלי של היישוב או גביית מס חובה הועברו בחוסר סמכות לקיבוץ ולאגודה
- 7 הקהילתית, ועל כן בטלות, ולהורות לוועד המקומי לנהל את ענייני המוניציפאליים של
- 8 היישוב ולהעניק את מכלול השירותים המוניציפאליים לכלל תושבי היישוב שריד, בין אם
- 9 הנם חברי האגודה הקהילתית ובין אם אינם חברים בה. סעד זה נדחה מחוסר סמכות
- 10 בהחלטה מיום 14.05.15. לא נתבעו במסגרת התביעה סעדים נוספים מהוועד המקומי.

טענות הנתבעים התביעה העיקרית

- 11
- 12
- 13
- 14
- 15 16. בכתב ההגנה טענו הנתבעים, כי האגודה הקהילתית הנה גוף וולונטרי שהוקם במטרה לספק
- 16 לתושבי היישוב שריד שירותים קהילתיים במגוון רחב של תחומים, אשר הנם שירותי יתר
- 17 ושדרוגים ביחס לרמת השירותים הבסיסית שמספק הוועד המקומי. לטענתם, בגביית מס
- 18 האגודה לסל השירותים אין המדובר בחריגה מסמכות או בגביית מס מוניציפאלי אסור, כי אם
- 19 בגביית תשלומים בעבור אספקת שירותים בתחום המשפט הפרטי מכוח התחייבויות התובעים
- 20 בתקנון האגודה או הסכמי המשתכנים, או מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.
- 21
- 22 17. הנתבעים טענו, כי עומדים להם שני מקורות חוזיים לחיובם של התובעים בתשלום מס האגודה
- 23 לסל השירותים, כל עוד הם מתגוררים ביישוב שריד. המקור החוזי הראשון הוא תקנון האגודה
- 24 המחייב את התובעים 3 – 6, אשר עודם חברים באגודה הקהילתית ועל כן חבים בתשלומים
- 25 המוטלים על ידי האסיפה הכללית של האגודה. המקור השני לחיוב התובעים בתשלום מס
- 26 האגודה לסל השירותים הוא הסכם המשתכנים, אשר מחייב את כלל התובעים, ובכללם
- 27 משעלי, אף לאחר שפרשו מהאגודה הקהילתית. לטענת הנתבעים, הסכם המשתכנים התייחס
- 28 גם לאפשרות שהתובעים יתגוררו בקיבוץ אף מבלי להיות חברי האגודה הקהילתית, ועל כן
- 29 הוסכם בסעיף 12.5 להסכם המשתכנים, כי גם לאחר פקיעת חברותם באגודה הקהילתית,
- 30 ימשיכו המשתכנים לשאת בכל התשלומים הנדרשים או יוטלו על ידי האגודה הקהילתית כל
- 31 עוד הם בעלי זכויות במקרקעין ביישוב שריד.
- 32

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

18. הנתבעים הכחישו את טענות התובעים לכפייה, אילוץ וקיומם של תנאים מקפחים בחוזה אחד. לטענתם, התובעים חתמו על ההסכמים ועל תקנון האגודה הקהילתית, לאחר שקראו את המסמכים, התייעצו על עורכי דין, כאשר שניים מהם אף עורכי דין בעצמם, הבינו על מה הם חותמים וחתמו עליהם מתוך הסכמה חופשית. על כן טענו הנתבעים, כי התובעים מחויבים לקיים אחר התחייבויותיהם על פי ההסכמים ותקנון האגודה, ואינם רשאים להתנער מהתחייבויות אלה. לטענתם, אין בעצם הפסקת החברות באגודה הקהילתית כדי לאפשר לאותו חבר לשעבר להתחמק מן התשלומים המוטלים על ידי האגודה ואשר בהם נושאים כל יתר תושבי היישוב הבגירים.

19. הנתבעים טענו לחילופין כי, אף אלמלא קיומם של ההסכמים ותקנון האגודה כמקור חווי לחיוב התובעים בתשלומים הנקבעים על ידי האגודה הקהילתית, ובכללם מס האגודה לסל השירותים, עדיין היה מקום לחייב את התובעים בתשלומים אלה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט. לטענתם, כתושבי היישוב שריד נהנים התובעים, בכוח או בפועל, בין במישרין ובין בעקיפין, מהשירותים הקהילתיים המצוינים שמספקת האגודה לחבריה ולתושבי היישוב, ולמעשה, כך נטען, לשם קבלת שירותים אלה ביקשו התובעים להצטרף להרחבה ביישוב שריד.

התביעה שכנגד

20. האגודה הקהילתית הגישה תביעה כספית נגד התובעים (הנתבעים שכנגד) בגין חובות עבר עד למועד הגשת התביעה שכנגד בהתאם לכרטסות חוב שצורפו כנספחים 9 – 10 לכתב התביעה כדלקמן:

א. מהתובעים 1 - 2 נתבע סך של 17,216 ₪ בגין החודשים 04.02.13 – 03.12.14.

ב. מהתובעים 3 - 4 נתבע סך של 5,512 ₪ חוב בגין החודשים 05.01.14 – 03.12.14.

ג. מהתובעים 5 - 6 נתבע סך של 13,566 ₪ חוב בגין החודשים 05.01.14 – 03.12.14.

כמו כן התבקש בית המשפט ליתן פסק דין המצהיר, כי כל עוד מי מהתובעים (הנתבעים שכנגד) מתגורר ביישוב שריד, חייב הוא במלוא התשלומים לאגודה, באופן ובשווי שבהם נושאים חברי האגודה ותושביה לפי החלטות האסיפה הכללית.

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

21. התובעים (הנתבעים שכנגד) 3 - 4 טענו בנוסף, כי מכל סכום שייפסק נגדם בתביעה שכנגד יש לקזז תשלום בסך כולל של 10,210 ₪, המהווה חיוב עבור שהייה בגן הילדים בתקופות בהן התובעים וילדיהם שהו בחו"ל וילדם נעדר מהמעון, ואשר לטענתם סוכם כי לא יחויבו בגינו.
- כבר כעת יצוין, כי דין טענת הקיזוז להידחות. במהלך חקירתו הנגדית, הודה עו"ד סקוברוניק, כי הוא חתום על הסכם גיל רך אשר הוגש וסומן 1/1, ואשר בהתאם לו הזיכוי המקסימאלי הקבוע בגין היעדרות, הנו לכל היותר 30% ולא זיכוי מלא כטענתו, וכי בהתאם להסכם גיל רך, הזכאות מותנית בהודעה בכתב מראש. בעניין זה טען עו"ד סקוברוניק, כי על אף הכתוב בהסכם גיל רך, היה סיכום שונה בעל פה, ובאשר לדרישת ההודעה בכתב, טען, כי הודיע מראש בעל פה וכי אין לו מסמכים להציג בעניין זה. משלא הוצגו כל מסמכים, בהיעדר כל ראיה אחרת לחיזוק עדותו היחידה של עו"ד סקוברוניק בעניין זה, משלא זומן לעדות איש צוות הגן או נציג האגודה, אשר עמו נערך הסיכום בעל פה כנטען, ואשר לו הודיע עו"ד סקוברוניק מראש על ימי ההיעדרות, דין טענת הקיזוז להידחות משלא עמד בנטל להוכיחה.

דיון והכרעה

טענת חוסר סמכות במתן שירותים מוניציפאליים וגבית מס אסור

22. כאמור לעיל, התובעים טענו, כי יש להורות על בטלותם של הסעיפים בהסכם המשתכנים, בתקנון האגודה הקהילתית ובהסכם המשולש, אשר מקנים לאגודה הקהילתית סמכויות מוניציפאליות בניגוד לדין ובחוסר סמכות, ותוך הסגת גבולות סמכותו של הועד המקומי. דין טענות אלה להידחות. מעיון בסעיפים בתקנון האגודה ובהסכמים אליהם הפנו התובעים בהקשר זה בכתב התביעה, לא ניתן ללמוד את שטוענים לו התובעים. בסעיפים אלה נקבע אמנם, כי האגודה הקהילתית, תנהל את ענייניו המוניציפאליים של היישוב ותספק שירותים מוניציפאליים ביישוב, ואולם גם נכתב בהם באופן מפורש וברור, כי הסמכויות האמורות ניתנו לאגודה הקהילתית בכפוף לכל דין, ומבלי לגרוע מסמכויות הועד המקומי של היישוב. כך בהואיל 5, בסעיפים 12.10, 12.2, 12.3 להסכם המשתכנים, סעיפים 4 ו- 5 לתקנון האגודה המבוא להסכם המשולש וסעיף 3 שבו.
23. בנוגע לסוג השירותים אשר בסמכותה של האגודה הקהילתית לספק לתושבים ביישוב קהילתי נפסק על ידי כב' סגן נשיא בית המשפט המחוזי בנצרת (כתוארו אז) ד"ר אברהם אברהם בבית משפט זה, כי אין פסול בכך, שיש בתוך השירותים המסופקים על ידי האגודה הקהילתית גם

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 שירותים, שלפי טיבם הם אמנם מוניציפאליים (שם טיפוח הגנים), ואולם שירותים אלה ניתנים
2 כתוספת לשירותים הניתנים בידי הרשות המוניציפאלית. הרשות המוניציפאלית אמנם
3 מספקת שירותים מוניציפאליים אלה, אלא שהיא עושה כן עד לגבול מסוים, ובית המשפט לא
4 מצא כל פגם בכך, שהאגודה הקהילתית תבחר להוסיף לשירותים אלה שירותים נוספים, על
5 השירותים המוגבלים שמספקת הרשות המוניציפאלית באותו תחום (ר' ע"א (נצ') 12103-12
6 11 גולן גבאי נ' ניר יפה – מושב עובדים להתיישבות חקלאית) (להלן: "עניין ניר יפה").
- 7
8 קביעתו האמורה של בית המשפט המחוזי בעניין ניר יפה אומצה על ידי בית המשפט העליון
9 אשר קבע, כי כל עוד מסי היישוב נועדו לממן שירותים המהווים תוספת על השירותים
10 המוניציפאליים, טעות בניסוח התקנון אינה יכולה להקים טענה של חוסר סמכות, וכי תקנון
11 האגודה הנו בבחינת חוזה בין האגודה לחבריה, אשר מחייבם בתשלום מסי האגודה (רע"א
12 6499/12 גולן גבאי נ' ניר יפה – מושב עובדים להתיישבות חקלאית, פסקה 4 עמ' 3 להחלטה)
13 (להלן: "רע"א ניר יפה"). בית המשפט העליון הדגיש, כי אכן תקנון של אגודה שיתופית איננו
14 בבחינת מקור סטטוטורי לגביית מסים, אך אין בכך כדי לשלול את האפשרות לגבות מכוחו
15 תשלומים עבור שירותים נוספים, החורים מהשירותים המוניציפאליים הניתנים על ידי
16 האגודה השיתופית לחבריה.
- 17
- 18 24. בתצהירו של עו"ד שחר המאירי, חבר באגודה הקהילתית ושימש כיו"ר ועד ההנהלה של
19 האגודה הקהילתית, הצהיר עו"ד המאירי, כי מס האגודה לסל השירותים אותו נדרשו
20 התובעים לשלם, ככלל התושבים ביישוב שריד, נועד לממן שירותים נוספים, המהווים שירותי
21 יתר ושדרוגים הניתנים מעבר לרמת השירותים המוניציפאליים הבסיסית שמספק הוועד
22 המקומי. עו"ד המאירי הצהיר, כי עם כניסתו לתפקיד יו"ר ועד האגודה הקהילתית, דאג
23 שתבוצע הבחנה ברורה בין השירותים המוניציפאליים שנותן הוועד המקומי לבין השירותים
24 הקהילתיים שנותנת האגודה הקהילתית לתושבי היישוב שריד, הן מבחינה תקציבית והן
25 מבחינה ניהולית, על מנת שכל תושב יידע בדיוק עבור אילו שירותים הוא נדרש לשלם ומה
26 עלותם. לתצהירו של עו"ד המאירי צורף כנספחים 2 – 3 לתצהיר, תקציב האגודה הקהילתית
27 לשנים 2013 ו – 2014 בו פורטו השירותים הנכללים בסל השירותים לתושב באופן ברור וכן
28 תקציב הוועד המקומי לשנים אלה.
- 29
- 30 מעיון בתקציב האגודה הקהילתית והשוואתו לתקציב הוועד המקומי לשנים 2013 ו – 2014 עולה,
31 כי מדובר בשני תקציבים נפרדים ושונים, אשר אין חפיפה ביניהם ואין המדובר בכפל שירותים
32 או תשלומים. כמו כן לא הוכח על ידי התובעים, כי השירותים הנכללים בסל השירותים

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 הקהילתיים נמצאים בתחום סמכותה הייחודית של הרשות המוניציפלית, או כי חל על האגודה
- 2 הקהילתית איסור בחוק לספקם או לגבות תשלום בעבורם, במסגרת ההסכמים ותקנון האגודה
- 3 שנחתמו בין האגודה הקהילתית וחבריה או תושבי היישוב, ובהתאם למנגנון התשלום המוסכם
- 4 שנקבע במסגרתם.
- 5
- 6 25. טענות התובעים, כי לא מסופקים כל שירותים קהילתיים נוספים בפועל ביישוב על ידי האגודה
- 7 הקהילתית במסגרת סל השירותים הקהילתיים, וכי למעשה כל השירותים האמורים מסופקים
- 8 על ידי הוועד המקומי או המועצה וממומנים באופן מלא מתקציבם, נטענו בעלמא ללא כל
- 9 הוכחה או ביסוס, ויתירה מזו, הוכח היפוכו של דבר.
- 10
- 11 כך למשל בנושא הביטחון והשמירה ביישוב שריד, העידו עו"ד המאירי וטל סוננברג מטעם
- 12 האגודה הקהילתית, כי אספקת שירות שמירה ובטחון נעשית הן על ידי הוועד המקומי והן על
- 13 ידי האגודה הקהילתית וכי שירות זה ממומן משני התקציבים (נ' עדות טל סוננברג בעמ' 19
- 14 ש' 13 – 17 ובחקירה חוזרת עמ' 21 ש' 12 – 15, ועדות עו"ד המאירי בעמ' 22 ש' 7עמ' 23 ש'
- 15 10 – 15, ש' 27 – 30). מעיון בתקציבי הוועד המקומי והאגודה הקהילתית לשנים 2013 – 2014
- 16 עולה, כי סעיף שמירה ובטחון לשנים 2013 – 2014 מופיע הן בתקציב הוועד המקומי והן
- 17 בתקציב האגודה הקהילתית, ומתומחר בסכומים שונים בשני התקציבים, דבר שמחזק את
- 18 עדותם של עו"ד המאירי וטל סוננברג, כי שירות השמירה והביטחון ביישוב מסופק וממומן
- 19 על ידי שני הגופים, היינו האגודה הקהילתית מוסיפה שירותי שמירה מתקציבה, בנוסף
- 20 לשמירה המסופקת על ידי הוועד המקומי מתקציבו.
- 21
- 22 כך גם בנוגע לעלויות תפעול הבריכה. סעיף זה מופיע בתקציב האגודה הקהילתית ואינו מופיע
- 23 בתקציב הוועד המקומי. בעניין הבריכה, העיד עו"ד המאירי, כי קיימות הוצאות שוטפות
- 24 לתפעולה של הבריכה, כגון הוצאות מילוי מים, תחזוקה, סידור הדשא, רכישת כסאות,
- 25 תשלום למציל, איש אחזקה, ותשלום הוצאות אלה מהווה תנאי על מנת שתתאפשר הפעלת
- 26 הבריכה לתושבי היישוב בקיץ (נ' עמ' 24 ש' 8 – 17). גם הנתבע 4, עו"ד סקוברוניק אישר
- 27 במהלך חקירתו הנגדית, כי קיימות הוצאות תפעול שוטפות לבריכה (נעמ' 9 ש' 11 – 12, ש'
- 28 24 – 31), אם כי טען, כי אלה גבוהות לשיטתו (נעמ' 11 ש' 6 – 8). ציפיית התובעים, כעולה
- 29 מעדותו של עו"ד סקוברוניק, כי עלויות התפעול ימומנו מכספי הוועד המקומי או מהכספים
- 30 ששמשו לשיפוצה של הבריכה אינה מבוססת ולא הוכחה משפטית או עובדתית. עדותו של
- 31 עו"ד המאירי בעניין זה מקובלת עליי, היא מבוססת על תקציב האגודה הקהילתית, וממילא
- 32 גם השכל הישר וההגיון מובילים למסקנה, כי קיימות הוצאות תפעול של הבריכה, הנפרדות

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 מהוצאות שיפוץ, אשר יש לשאת בהן על מנת שניתן יהיה להפעיל את הבריכה. אינני רואה כל
- 2 פסול בכך שתפעולה השוטף של הבריכה ביישוב הופקד בידי האגודה הקהילתית, ובכך שהיא
- 3 פועלת לגבות מחברי האגודה הקהילתית ומתושבי היישוב תשלום בגין הוצאות הפעלת
- 4 הבריכה בהתאם למנגנון הגבייה המוסכם שנקבע בהסכמים ובתקנון האגודה שנחתם עמם.
- 5
- 6 26. גם הטענות, כי בפועל לא שימש מס האגודה לסל שירותים למטרות המוצהרות לשמן אושר על
- 7 ידי האסיפה הכללית במסגרת תקציב האגודה הקהילתית, אלא נועד לשמש צינור להעברת
- 8 כספים לקיבוץ, ובכלל זה למימון הוצאות שיפוץ או בנייה של אמצעי ייצור בקיבוץ, נטענו
- 9 בעלמא ולא הוכחו. במהלך חקירתו הנגדית, לא עלה בידי עו"ד משעלי לבסס את הטענה, ולא
- 10 הפנה לתקציבים מהם נלמדת טענה זו לשיטתו והודה, כי אין לו ראיות להציג בנושא זה (עמ' 7 ש' 9 – 32).
- 11 התובעים לא הוכיחו גם את הטענה, כי מס האגודה לסל השירותים מהווה תשלום
- 12 כפל, עבור שירותים המתומחרים גם בנפרד כחלק משירותי הבחירה הנוספים. בעניין זה הצהיר
- 13 עו"ד המאירי, כי בנוסף על השירותים הנכללים בסל השירותים הקהילתיים, מעת לעת ניתנים
- 14 שירותים אשר אינם מסובסדים במסגרת סל השירותים הקהילתיים, והם מתומחרים בנפרד
- 15 כדוגמת הופעות, עלות ארוחה בסדר פסח, ועוד, אשר עליהם משלמים התושבים בנפרד
- 16 כתשלומי בחירה נוספים. לתצהיר עדותו הראשית צירף התובע מס' 6, כרטסת חיובים עבור
- 17 שירותים שהוא נדרש לשלם בנוסף למס האגודה לשירותים הקהילתיים, ובדרך זו ביקש לשכנע
- 18 את בית המשפט, כי מס האגודה לשירותים קהילתיים מהווה כפל תשלום. טענה זו הופרכה
- 19 בחקירתו הנגדית עת התברר, כי כל השירותים שמפורטים באותה כרטסת אינם כלולים בסל
- 20 השירותים הקהילתיים וכי אין לו ציפייה שהם יסופקו על ידי האגודה במסגרת סל השירותים
- 21 הקהילתיים (עמ' 14, שורות 1-16, עמ' 15 שורות 1-2).
- 22
- 23 27. עולה, אם כן, כי אין כל מניעה לגבות מכוח התקנון תשלומים עבור שירותים נוספים החורגים
- 24 מהשירותים המוניציפאליים הניתנים על ידי האגודה השיתופית לחבריה והם אינם מוגדרים
- 25 כמס אסור. על כן, יש לדחות את טענת התובעים לבטלותם של סעיפים בהסכם המשתכנים,
- 26 בתקנון האגודה הקהילתית או בהסכם המשולש, המסמיכים את האגודה הקהילתית לספק
- 27 שירותים מוניציפאליים וקהילתיים, בנוסף על אלה המסופקים על ידי הועד המקומי,
- 28 והמסמיכים אותה לגבות תשלום בגינם, בהתאם למנגנון המוסכם הקבוע בהסכמים ובתקנון
- 29 האגודה.
- 30
- 31

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 בטלות סעיפים המתנים זכויות במקרקעין ומגורים ביישוב בחברות באגודה הקהילתית

28. מעיון בהסכם המשתכנים ובתקנון האגודה הקהילתית עולה, כי קיימים בהם סעיפים קובעים, כי תנאי לרכישת זכויות במקרקעין ביישוב ומגורים הוא חברות באגודה הקהילתית, וכן כי גם לאחר פרישת חבר מחברותו באגודה, אין הדבר משחרר אותו מהתחייבויותיו וחובותיו כלפיה, כל עוד הוא מחזיק במקרקעין ביישוב וזכויותיו לא הועברו לאדם אחר שנטל על עצמו התחייבויות אלה. בכלל זה קובעים הסעיפים הבאים כדלקמן:

7

א. סעיפים 11.2 – 11.3 להסכם המשתכנים קובעים, כי האגודה הקהילתית או הקיבוץ לא יאשרו העברת זכויות מסוג כלשהו מאת המשתכנים לאחרים, לרבות הרשאה לצד ג' להתגורר בבית דרך קבע, אלא אם מקבלי ההעברה המוצעים יתקבלו לחברות באגודה הקהילתית, וחתמו על ההסכמים המסדירים את מערכת היחסים עם האגודה או הקיבוץ.

ב. סעיף 8.8. לתקנון האגודה מטיל חובת תשלומי מיסי ישוב גם על מי שאינו חבר באגודה כל עוד הוא מתגורר ביישוב.

ג. סעיף 11 לתקנון האגודה קובע, כי גם לאחר פקיעת חברות באגודה אין שחרור מחובות גם בתקופה שלאחר מכן כל עוד מחזיק ביחידת דיור ביישוב.

ד. סעיף 124 לתקנון האגודה הקהילתית קובע, כי קונה לא יחתום על הסכם כלשהוא (לרבות עם מנהל מקרקעי ישראל) ולא יקבל חזקה ולא יחזיק במקרקעין כלשהם בתחום האגודה אלא לאחר שהשלים את דרישות האגודה וחתם על כל מסמכי ההצטרפות לחברות בה, ולאחר שקיבל אישור מראש ובכתב לכך מהאגודה, בו יפורט כתנאי יסוד שהוא חבר באגודה.

ה. סעיף 125 לתקנון האגודה הקהילתית קובע, כי במקרה בו עברו זכויותיו של חבר האגודה מכוח ירושה על פי דין או צוואה, תנאי למגורי היורש ביישוב וכן תנאי להעברת זכויות שהועברו ליורש במקרקעין לצד ג' הוא קבלת היורש או צד ג' לחברות באגודה בהתאם להוראות תקנון האגודה הקהילתית.

25

29. סוגיה זו בדבר סעיף בתקנון האגודה המחייב, במישרין או בעקיפין, כל מחזיק נכס מקרקעין בתחומי יישוב קהילתי להיות חבר אגודה, נדונה והוכרעה על ידי בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' הש' ח'טיב) בה"פ 22222-07-10 גיורא עפנין נ' מתיישבי אמנון – יישוב קהילתי כפרי אגודה שיתופית בע"מ להלן: "פרשת עפנין". בית המשפט דן בהרחבה בסוגיה זו, ולאחר קבלת חוות דעת מפורטת של היועץ המשפטי לממשלה בסוגיה קבע, כי סעיף המתנה החזקת זכויות

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 במקרקעין ביישוב ומגורים בו בחברות באגודה הנו סעיף בטל בהיותו מנוגד לעקרון חופש
2 ההתאגדות, שהנו עקרון יסוד בשיטת המשפט שלנו. כך קבע בית המשפט בפרשת עפגין:

3

4 "סידע זה מעלה בראש ובראשונה שאלה עקרונית בתחום זכויות הפרט וזכויות
5 היסוד להתאגדות, הכוללת גם את החופש מהתאגדות. יודגש, כי הזכות
6 להתאגדות הכוללת כאמור את הזכות להיות חופשי מהתאגדות הוכרה ע"פ
7 פסיקת בתי המשפט כאחת מזכויות היסוד הבסיסיות במשטר דמוקרטי. אין עוד
8 ספק כי הגבלת חירותו של אדם, הנמנה על התאגדות מסוימת, לסיים את חברותו
9 באותה התאגדות, פוגעת בזכות יסוד של האדם ובחופש שלו שלא להימנות על
10 התאגדות כלשהי.... יתרה מכך, ומעבר לנדרש, ספק רב בעיניי אם התחייבות
11 להצטרף לאגודה שיתופית ולהיות אחד מחבריה, מונעת לעולמי עד סיום חברות
12 באותה אגודה. התחייבות כזו תעמוד בסתירה לזכות היסוד של חופש ההתאגדות,
13 ואני נוטה לדעה כי זכות יסוד זו גוברת על ההתחייבות החוזית, כך שבכל עת יוכל
14 אותו אדם להשתחרר מהתחייבות זו ולבטל את חברותו באגודה". (ר' עניין עפגין,
15 עמ' 11, 16).

16

17 עוד נקבע בעניין עפגין:

18

19 "המקרקעין שבמושב הינם מקרקעי ישראל שחלוקתן אמורה להיעשות ע"פ
20 עקרונות של שוויון. החלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 1195 שעניינה הליכי
21 המלצה על קבלת מועמדים לרכישת זכויות חכירה במקרקעין חקלאיים
22 ובישובים קהילתיים, הותירה אמנם בידי האגודה החקלאית את הזכות לבחון
23 את מידת ההתאמה של המתיישב החדש לישוב, והדבר אף עוגן בחוק ועדות
24 קבלה, תוך הקמת ועדה שתהווה מעין ערכאת ערעור על ועדות הקבלה במקרים
25 של דחיית בקשתו של מועמד. עפ"י ההחלטה הנ"ל, אף אין התנגדות מצד המינהל
26 להתאגדות של תושבי ההרחבה ותושבי היישוב החקלאי הוותיק במסגרת אגודה
27 מוניציפאלית, יחד עם זאת, אין התנגדה שהמתיישב החדש יצטרף לאגודה
28 המוניציפאלית, ואין תנאי לפיו הפסקת החברות באגודה המוניציפאלית תביא
29 לשלילת זכויות המתיישב במקרקעין שרכש בהרחבה של אותו מושב, או לחיבו
30 להעביר לאחר. דרישת חובת חברות באגודה השיתופית החקלאית או באגודה
31 שיתופית קהילתית אינה עולה בקנה אחד עם החלטת מועצת מקרקעי ישראל
32 ונהלי המנהל, ויש בה משום פגיעה בזכויות הקנייניות של המתיישב שלא
33 לצורך". (עמ' 18).

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

לסיכום נקבע:

"לסיכום, הזכות להתאגדות הכוללת את הזכות לחופש מההתאגדות הינה זכות יסוד בסיסית. כפיית אדם להתאגד באגודה שיתופית קהילתית מוניציפאלית או מניעתו מלהביא לסיום חברותו באגודה כזו, בה התאגד קודם לכן, מהווה פגיעה בזכות יסוד זו, דבר שאין לו מקום בשיטת המשפט שלנו, וכל סעיף בתקנון אגודה שיתופית שמטרתו לכפות חברות באגודה, בין אם באופן ישיר ובין אם באופן עקיף, חסר כל תוקף. לפיכך, אין בכוחה של המשיבה להמשיך ולכפות על המבקש המשך חברות באגודה השיתופית הקהילתית, לא באופן ישיר ולא בדרך של הצבת תנאי הקושר בין זכויות המבקש הקנייניות במקרקעין שלגיהם יש לו זכויות חכירה. על כן, סעיף 11 לתקנון האגודה וכל סעיף אחר בתקנון הקושר בין זכויות קנייניות של המבקש או כל מתיישב אחר וזכויותיו במקרקעין במושב הינם בטלים ומבוטלים". (עמ' 19).

30. ניתוח המצב המשפטי על ידי בית המשפט המחוזי **בפרשת עפגין** ומסקנותיו המשפטיות, לרבות מסקנתו בדבר בטלותו של סעיף הקושר בין חברות באגודה וזכויות קנייניות ביישוב, והמגביל את יכולתו של החבר לפרוש מהאגודה כל עוד הוא מחזיק בזכויות במקרקעין, מקובלים עליי ואני מסכים לאמור בפסק הדין. עמדה זו הבעתי כבר בעבר בפסק דין שניתן על ידי **ביתא"מ (נצ')** 18105-11-10 תושבי מעייין ברוד אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ נ' משה וזאנה. לטעמי, סעיף בתקנון המתנה רכישת זכויות במקרקעין ביישוב, מגורים ביישוב או העברת זכויות במקרקעין ביישוב לצד שלישי, אם העברה רצונית או מכוח ירושה, בכך שהתושב או הצד השלישי מקבל הזכויות יסכים להצטרף כחבר באגודה או יטול על עצמו את החובה לקיים אחר החלטותיה, לרבות החלטות המטילות עליו חיובים כספיים, הנו סעיף אשר נוגד את תקנת הציבור, אינו עולה בקנה אחד עם ערכיה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, ומהווה פגיעה חמורה ובלתי מידתית בכבוד האדם וחירותו ובקניינו. על כן, סעיף כאמור הינו בטל, ואין האגודה רשאית להסתמך עליו כדי לכפות חברות בה על תושב היישוב המעוניין לפרוש ממנה, או להתנות את אישורה למתן הפניה למנהל מקרקעי ישראל בכך שנעבר הזכויות יצטרף לאגודה, או יהיה כפוף להחלטותיה של האגודה מקום שאינו מעוניין בכך.
31. לאור האמור לעיל הנני קובע, כי הסעיפים בהסכם המשתכנים ובתקנון האגודה המתנים את הקצאת המגרש או העברת הזכויות במגרש או המגורים במגרש בחברות באגודה הקהילתית בטלים, ובכלל זה סעיפים 11.2 ו- 11.3 להסכם המשתכנים וכן סעיפים 8.8, 11, 124 ו- 125

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 לתקנון האגודה הקהילתית, בהיותם מנוגדים לתקנת הציבור. אין באמור כדי לגרוע מהליכי
2 הקבלה ליישוב הקהילתי ובכללם הצורך בהמלצת היישוב ומעבר ועדת קבלה, לבחינת התאמת
3 המתיישב לחיי קהילה ביישוב בהתאם לקריטריונים שנקבעו בהחלטות מועצת מקרקעי ישראל
4 ובחוק תיקון לפקודת האגודות השיתופיות (תיקון מס' 8) התשע"א – 2011 (להלן: "**חוק ועדות**
5 **קבלה**"). אין בביטול זה כדי לגרוע מהצורך בהסדרת תשלום בעד שירותים שהתושב שאינו
6 חבר אגודה, צורך מהאגודה הקהילתית גם לאחר פרישתו ממנה, ועל כך יפורט בהמשך.

7
8 32. מהאמור לעיל עולה המסקנה, כי חברי האגודה הקהילתית, ובכללם התובעים רשאים לפרוש
9 מחברותם באגודה, ולאחר פרישתם אין תקנון האגודה הקהילתית מחייבם עוד. בענייננו, רק
10 התובעים 1-2 פרשו מהאגודה הקהילתית, ואילו התובעים 3 – 6 עודם חברים באגודה
11 הקהילתית, ועל כן הם מחויבים לקיים אחר תקנון האגודה הקהילתית ולקיים את החלטות
12 האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית וועד האגודה בהתאם לתקנון האגודה, פקודת
13 האגודות השיתופיות ותקנותיה. ההוראות בתקנון האגודה הקובעות, כי על פי החלטת האסיפה
14 הכללית חבר באגודה חייב להשתתף בכיסוי הוצאותיה, מטילות חובה חוזית על התובעים
15 3 - 6 כחברים באגודה הקהילתית להשתתף בחובות האגודה, שכן אותם חברים נתנו הסכמתם
16 להוראות התקנון, ובכך הביעו את רצונם לתרום מרכושם הפרטי לרכוש האגודה השיתופית.
17 זהו ביטוי של האוטונומיה של הרצון הפרטי, אשר כל עוד אינו נוגד את החוק, את המוסר או
18 את תקנת הציבור, יש ליתן לו מלוא התוקף בהתאם לסעיף 30 לחוק החוזים (ר' ע"א 524/88
19 "פרי העמק" – אגודה חקלאית שיתופית מרכזית בע"מ ו- 30 אח' נ' שדה יעקב – מושב עובדים
20 של הפועל מזרחי להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ ואח' פ"ד מה(4) 529, בעמ' 550 – 551).

21

22 הסכם המשתכנים כמקור חוזי לחיוב התובעים בתשלום מסי האגודה וקיום החלטותיה

23

24 33. שונה המצב ביחס לתובעים 1 – 2, אשר כאמור לעיל, הודיעו ביום 18.10.12 על פרישתם
25 מהאגודה הקהילתית. בהתאם לסעיף 10 לתקנון האגודה, החל מיום 18.01.13, שלושה חודשים
26 לאחר ההודעה, התובעים 1-2 כבר אינם חברים באגודה הקהילתית, ותקנון האגודה
27 הקהילתית אינו מחייבם עוד. בעניין זה, הצדדים חלוקים בשאלה האם התובעים 1 – 2
28 מחויבים לשאת בתשלומים שנקבעים על ידי האגודה הקהילתית ובכללם מס האגודה לסל
29 השירותים גם לאחר הפסקת חברותם באגודה הקהילתית, וזאת מכוח הסכם המשתכנים או
30 דיני עשיית עושר ולא במשפט, כטענת האגודה הקהילתית, או שמא כטענת התובעים הם אינם
31 חייבים בכך, כי אם בתשלום עבור שירותי בחירה בהתאם לצריכה בפועל.

32

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

34. בהקשר זה טענה האגודה הקהילתית, כי הסכם המשתכנים מהווה מקור חוזי חלופי לחיובם של התובעים בקיום החלטות האגודה ותשלומים המוטלים על ידה, ובכללם מס אגודה לסל שירותים, והוא חל על כלל התובעים ובכללם התובעים 1 – 2, גם לאחר פרישתם מחברותם באגודה הקהילתית, כל עוד הם מתגוררים בתחומי היישוב שריד. בהקשר זה הפנו התובעים להוראת סעיף 12.5 להסכם המשתכנים הקובע כדלקמן:

"המשתכנים מתחייבים בזאת לשאת בכל התשלומים הנדרשים למועצה האזורית לרבות ארנונה וכן בכל התשלומים שיוטלו על ידי האגודה ו/או הוועד המקומי, לרבות מסים ו/או האגרות ו/או ההיטלים ו/או דמי ההשתתפות, אשר יוטלו על ידי האגודה ו/או הוועד המקומי על חברי האגודה ו/או תושבי היישוב, בין שהינם חברים באגודה ובין שאינם חברים בה, כל עוד הם בעלי זכויות במקרקעי היישוב ו/או מתגוררים בו, כל זאת עד להעברה מלאה של כל זכויותיהם במקרקעין לאדם אחר אשר ייטול על עצמו את ההתחייבויות האמורות בסעיף זה במלואן. למען הסר ספק יובהר, כי במקרה ותיפסק חברותם של המשתכנים באגודה הקהילתית מכל סיבה שהיא, ייחשב סעיף זה כהתחייבות חוזית לטובת צד ג', היא האגודה הקהילתית".

כאמור לעיל גם סעיפים 8.8 ו- 11 לתקנון האגודה קובעים, כי פקיעת החברות באגודה הקהילתית אינה משחררת את התובעים מתשלום מסי היישוב שיוטלו על ידי האגודה הקהילתית ומהתחייבויות גם בתקופה שלאחר מכן, כל עוד הם מתגוררים ביישוב או מחזיקים במקרקעין בו. מכוח האמור טוענת האגודה הקהילתית, כי כל עוד התובעים 1-2 מתגוררים ביישוב שריד, הם חייבים במלוא התשלומים לאגודה, באופן ובשווי שבהם נושאים חברי האגודה ותושביה לפי החלטות האסיפה הכללית גם לאחר שפרשו מהחברות בה. טענות אלה דינן להדחות כפי שיפרוט להלן.

35. כאמור לעיל, בעניין עפגין נקבע, כי הזכות להתאגדות אשר כוללת גם את הזכות להיות חופשי מהתאגדות הוכרה ע"פ פסיקת בתי המשפט כאחת מזכויות היסוד הבסיסיות במשטר דמוקרטי, ועל כן אין בכוחה של האגודה הקהילתית להמשיך ולכפות על תושבי היישוב המשך חברות באגודה השיתופית הקהילתית, לא באופן ישיר ולא בדרך של הצבת תנאי הקושר בין זכויותיהם הקנייניות במקרקעין, שלגביהם יש להם זכויות חכירה, לבין חברות באגודה הקהילתית, ועל כן נקבע, כי סעיף המחייב כל מחזיק במקרקעין להיות חבר באגודה השיתופית

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 בטל, שכן משמעותו פגיעה בחופש ההתאגדות הכולל בחובו גם את זכות היסוד והחופש של
2 אדם שלא להיות חבר באגודה ופגיעה שלא לצורך בקניין הפרטי.
- 3
- 4 36. סעיפים בתקנון או בהסכם המשתכנים הקובעים, כי התובעים ימשיכו להיות מחויבים בכל
5 החלטה ותשלום הנקבעים על ידי האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית, גם לאחר שחדלו
6 להיות חברים בה, לא זו בלבד שמהווים משום המשך חברות דה-פקטו באגודה הקהילתית גם
7 על מי שפרש ממנה, אלא שאף מעמידים את החבר שפרש במצב רע יותר מאשר אלמלא פרש,
8 שכן מטילים עליו התחייבויות וחייבים כספיים בהתאם להחלטות אשר לאחר פרישתו
9 מהאסיפה אין לו כל ידיעה לגביהן, ואין לו כל מעורבות בהן או יכולת השפעה על קבלתן. על
10 כן, סבורני כי הדברים שנקבעו לעיל ביחס לסעיף הפוגע בחופש ההתאגדות ובזכות להשתחרר
11 מחברות באגודה הקהילתית, חלים מכוח קל וחומר ביחס לסעיפים בתקנון או בהסכם
12 המשתכנים הקובעים, כי גם לאחר פרישה מחברות באגודה, ימשיך תושב היישוב הקהילתי
13 להיות מחויב בכל ההתחייבויות שבתקנון, ויחוייב לקיים אחר החלטות האסיפה הכללית של
14 האגודה הקהילתית, ובכלל זה החלטות המטילות עליו חיובים כספיים. סעיפים אלה מנוגדים
15 לתקנת הציבור ויש לבטלם.
- 16
- 17 37. זאת ועוד, משנקבע **בעניין עפגין**, כי התובעים רשאים להפסיק את חברותם באגודה
18 הקהילתית, הרי שיש לקבוע, כי הם משוחררים מכל חובה לקיים אחר החלטות האגודה בכלל,
19 והחלטות המטילות חיוב כספי על חבריה בפרט, שכן משמעות החירות לצאת מהתאגדות
20 משמעה בהכרח גם החירות להשתחרר מהחובה לקיים אחר החלטותיה ממועד העזיבה ואילך.
21 לאגודה הקהילתית אין סמכות להטיל ולכפות חיובים כספיים אלא על חבריה בלבד, למעט
22 תשלומים ישירים עבור שירותים או מוצרים שהיא מספקת ובזיקה ישירה לשירותים אלה.
23 "החירות לצאת - היכולת לבחור ולעזוב את סמכות השיפוט של הקבוצה שאנו משתייכים
24 אליה (אומה, פירמה או כל סוג אחר של התארגנות) - מהווה פן חשוב של ההשקפה הליברלית.
25 החירות לצאת מייצגת את המחויבות הליברלית לאפשר לבני - אדם לבחור באופן אוטונומי
26 את קבוצות ההתייחסות שהם משתייכים אליהן ולהישאר בהן מרצונם החופשי...החירות
27 לצאת מהווה מרכיב חשוב של האוטונומיה האישית...משטר שיפוטי ההופך יציאה מקבוצת
28 ההשתייכות לבלתי אפשרית או לבלתי מעשית - בין אם על ידי קביעת איסור לצאת, ובין אם
29 על ידי כללים השוללים בפועל את האפשרות לצאת...או המעכבים אותה באופן מופרז - סותר
30 מושכלות יסוד ליברליים. בפרט, דיני הקניין בשיטות המחויבות לעיקרים ליברליים מתייחסים
31 בחשדנות ניכרת כלפי מגבלות על עבירותם של נכסים אף אם אלה נקבעו באופן הסכמי:
32 הגבלות מוחלטות על עבירות נפסלות כחסרות כל תוקף, והגבלות מתוננות יותר כפופות
33 לביקורת שיפוטית באשר לתנאיהן ולתקופת הזמן שבה הן מתיימרות לחול. הגבלות אלה על

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 חירות ההתנאה החוזית אינן מעוגנות רק בחשש שמי שהסכים להן פעל באופן בלתי
2 רציונלי...אלא גם – ואולי בעיקר – במחוייבות לתפיסה של חירות הפרט... החירות
3 לצאת...נתפסת כזכות יסוד, ולפיכך חדין מגביל את תוקפן של תנאות המתיימרות לשלול אותה
4 או להגבילה" (חונך דגן בספרו "קניין על פרשת דרכים" (תשס"ה 2005) (להלן: "חונך דגן"), עמ'
5 304–305).

6

7 38. ניתן להגיע לאותה התוצאה, גם אם נלך בדרך הרואה בהתקשרות התובעים עם האגודה
8 הקהילתית והתחייבותם לשאת בתשלומים שייקבעו על ידי האסיפה הכללית של האגודה
9 הקהילתית גם לאחר פרישתם ממנה, משום התחייבות לתקופה שאינה מוגבלת בזמן. כאמור,
10 בסעיף 12.5 להסכם המשתכנים נקבע, כי במקרה של פקיעת חברות באגודה, מהווה
11 ההתחייבות הקבועה באותו סעיף לשלם לאגודה הקהילתית את התשלומים המוטלים על ידיה,
12 התחייבות לצד שלישי לטובת האגודה הקהילתית. התחייבות זו אינה מוגבלת בזמן. הלכה
13 היא, כי לכל צד בהסכם לתקופה בלתי קצובה עומדת זכות הבחירה, להודיע על סיומו כעבור
14 פרק זמן סביר, בהודעה לצד השני, שתינתן אף היא תוך פרק זמן סביר מראש (ר' ע"א 6909/01
15 מול הים (1978) בע"מ נ' עו"ד ד"ר יוסף שגב, פ"ד נח(4), 106) (להלן: "עניין מול הים"). בהקשר
16 זה נקבע:

17

18 "ראשית תשובה נעוצה בחזקה (פרוזומפציה) שחווה אינו נערך
19 לצמיתות. אין זו דרכן של חברות לערוך חוזים על מנת שיעמדו
20 בתוקפם לעולם ועד. אף אין זו מדיניות ראויה, מבחינה כלכלית או
21 חברתית, להקפיא חווה כמין מומיה, עד שיבוא אליהו. חווה נועד
22 לחיות בתוך סביבתו, ולהיות מושפע משינויים שהזמן גרמם. אפשר
23 שהשינויים יהיו מהותיים עד כדי כך שלא יהיו יותר לא טעם ולא
24 תכלית בחיי החווה. אמנם החווה אינו אומר במפורש כי במצב כזה
25 עבר זמנו ובטל קורבנו. אולם העובדה שהצדדים לחווה לא נתנו דעתם
26 לאפשרות שמצב כזה ייוצר, ומכל מקום לא קבעו הוראה לגבי סיום
27 החווה במצב כזה, אין בה כשלעצמה כדי לשלול אפשרות של סיום
28 החווה. במצב כזה, אין זה סביר או רצוי לייחס לצדדים לחווה כוונה
29 להמשיך ולקיים את החווה באופן מלאכותי".

30 (ע"א 2491/90 התאחדות סוכני נסיעות ותיירות בישראל ואח' נ' פאנל חברות
31 התעופה הפועלות בישראל ואח', 641).

32

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

מאחר שהתובעים הודיעו על רצונם להשתחרר מהסכם המשתכנים ומאחר שמדובר בהסכם שאינו מוגבל בזמן, הרי הם היו רשאים לעשות כן, תוך מתן הודעה זמן סביר מראש. נראה לי, כי פרק זמן של 3 חודשים כפי שנקבע בסעיף 10 לתקנון האגודה לעניין פרישה מהאגודה, הינו זמן סביר. מאחר שהודעת התובעים 1 ו-2 נמסרה ביום 18.10.12, הרי מתום שלושה חודשים מאותו מועד, דהיינו מיום 18.1.13, הם משוחררים הן מהוראות ההסכם והן מהוראות תקנון האגודה, ומשכך הם אינם חייבים לשלם מכוח משטרים אלה את מס האגודה לסל השירותים הקהילתיים.

8

39. בשולי הדברים אציין, כי עיינתי בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה שניתן בה"פ-12568-03-12 מיכל ולנסי נ' "הררית" אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בהר נטופה (להלן: "עניין ולנסי") אשר אליו הפנתה האגודה הקהילתית, על מנת לבסס את טענתה, כי יש לחייב גם מי שאינו חבר אגודה במלוא התשלומים שמטילה האגודה על חבריה. אין באמור בפסק הדין בעניין ולנסי כדי לסייע לאגודה בענייננו. בעניין ולנסי ביסס בית המשפט את הכרעתו בין היתר על הקביעה, כי בין האגודה לבין התובעים נכרת "חוזה מכללא בדרך התנהגות" מכוחו התחייבו התובעים לשלם את מסי האגודה. בענייננו נחתמו בפועל הסכמים מחייבים, אשר לגביהם קבעתי, כי עומדת לתובעים הזכות להביאם לכדי סיום כאמור לעיל. מקובלת עליי קביעתו של בית המשפט בעניין ולנסי, כי מי שקיבל שירותים מבלי שהודיע על כך שאינו חפץ בהם בטרם ניתנו, שתיקתו עשויה בנסיבות מסוימות להוות מניעות מלכפור בזכותו של נותן השירות בתשלום עבור השירות שקיבל ולו מכוח הסכמה שבשתיקה. קביעה זו נכונה גם לענייננו בנוגע לתקופה שהחל משנת 2007, מועד חתימת ההסכמים וכל עוד לא הודיעו התובעים על פרישתם מהאגודה, תקופה אשר לגביה קבעתי כאמור לעיל, כי התובעים מנועים מלכפור בהתחייבויותיהם ובכללן תשלום מסי האגודה. ואולם, הנחה זו לא יכולה עוד לעמוד לאגודה הקהילתית לאחר שהתובעים 1 – 2 הודיעו לה על פרישתם מחברות בה והתנגדו לשלם את מסי האגודה.

25

26 **טענה לבטלות סעיפים בהיותם תנאים מקפחים בחוזה אחיד ובניגוד לדין**

40. משקבעתי כי הסעיפים בהסכם המשתכנים ותקנון האגודה הקהילתית הקושרים בין זכויות במקרקעין ביישוב לבין חברות באגודה או חובת קיום החלטות האגודה או תשלומים לה, הם בטלים בהיותם נוגדים את תקנת הציבור, ומשקבעתי כי חברי האגודה רשאים לפרוש מחברות באגודה ולאחר פרישתם, תקנון האגודה הקהילתית והחלטות האסיפה הכללית אינם מחייבים אותם עוד, מתייטר הדיון בטענות התובעים בדבר תנאי מקפח בחוזה אחיד במובן מונח זה בחוק החוזים האחדים, תשמ"ד - 1982.

32

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1

2 למעלה מן הדרוש אוסיף, כי ספק בעיניי, אם ניתן לראות בתקנון של אגודה שיתופית חוזה
3 אחיד במובן מונח זה בחוק החוזים האחדים, שכן הגם שחלק ממטרותיה של האגודה
4 הקהילתית הוא מתן שירותים לתושבי היישוב, תקנון האגודה וגם הסכם המשתכנים אינם
5 מבססים יחסי "ספק – לקוח" שנועדו לקפח את תושבי היישוב או לתת יתרון בלתי הוגן של
6 הספק. הסכמים אלה נועדו לעגן את מערכת היחסים שבין כלל תושבי היישוב במסגרת אגודה
7 שיתופית ובמסגרת הסכמית, למטרות משותפות של מגורים ביישוב קהילתי, ושיפור איכות
8 חייהם ורווחתם של כלל התושבים. על כן, המסגרת המתאימה לדיון בטענות התובעים בדבר
9 בטלותם של סעיפים בתקנון האגודה ובהסכם המשתכנים היא בדרך המתוויית בסעיף 30 לחוק
10 החוזים, היינו בבחינת תקנת הציבור, דיון שנערך כאמור לעיל נ' בעניין זה ע"א 1795/93, 1831
11 קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ נ' יעקב ואח' אגד – אגודה שיתופית לתחבורה בישראל
12 בע"מ נ' יעקב ואח' פ"ד נא(5).

13

14

טענות לפגמים בהתקשרות - כורח, אילוץ והתניה בלתי חוקית

15

16 41. משקבעתי, כי הסעיפים בהסכם המשתכנים ותקנון האגודה הקהילתית הקושרים בין זכויות
17 במקרקעין ביישוב לבין חברות באגודה או חובת קיום החלטות האגודה או תשלומים לה, הם
18 בטלים בהיותם נוגדים את תקנת הציבור, ומשקבעתי כי חברי האגודה רשאים לפרוש מחברות
19 באגודה הקהילתית, וכי לאחר פרישתם, תקנון האגודה הקהילתית והחלטות האסיפה הכללית
20 אינם מחייבים אותם עוד, מתייחד הדיון בטענות התובעים לביטול סעיפים בהסכמים ובתקנון
21 האגודה הקהילתית מחמת אילוץ וכורח.

22

23 למעלה מן הדרוש אציין, כי אין בטענות בדבר אילוץ או כורח כדי לסייע למי מהתובעים במקרה
24 זה, שכן בהתאם לסעיף 20 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973, טענות אלה מקימות
25 לתובעים לכל היותר את הזכות להודיע על ביטול ההסכם תוך זמן סביר מההתקשרות או
26 מהסרת הכפייה, וזאת הם לא עשו במהלך כל השנים שחלפו ממועד ההתקשרות בשנת 2007.
27 משלא עשו כן, התובעים מחוייבים לשאת בהתחייבויות שנטלו על עצמם, ובכלל זה לשאת
28 בתשלומים לאגודה הקהילתית מכוח חברותם בה או מכוח הסכם המשתכנים עליהם חתמו,
29 זאת בכפוף לזכותם להודיע על הפסקת חברותם באגודה כאמור לעיל.

30

31

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

חייב התובעים מכוח עילת עשיית עושר ולא במשפט

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

42. כזכור, האגודה הקהילתית טענה, כי אף אלמלא קיומם של ההסכמים ותקנון האגודה כמקור חוזי לחיוב התובעים בתשלומים הנקבעים על ידי האגודה הקהילתית, ובכללם מס האגודה לסל השירותים, עדיין היה מקום לחייב את התובעים בתשלומים אלה מכוח עילת עשיית עושר ולא במשפט, בשל העובדה שכתושבי היישוב שריד, הם נהנים, בכוח או בפועל, בין במישרין ובין בעקיפין, מהשירותים הקהילתיים שמספקת האגודה לחבריה ולתושבי היישוב. שירותים אשר, כך נטען, לשם קבלתם ביקשו התובעים להצטרף להרחבה ביישוב שריד כאמור לעיל, ולמעשה אין לאגודה הקהילתית אפשרות ממשית למנוע שימוש בשירותים אלה מחבר או תושב שמסרב לשלם ונוהג כ"רוכב חופשי".

43. אין בידי לקבל טענות אלה.

המסגרת הנורמטיבית לבחינת טענת האגודה הקהילתית לקיומה של עילת עשיית עושר מצויה בחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979 (להלן: "**חוק עשיית עושר**"). אשר סעיפיו הרלבנטיים הנם כדלקמן:

סעיף 1 (א) לחוק עשיית עושר קובע:

"מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה
אחרת (להלן - הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן - המזכה), חייב
להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי
סבירה - לשלם לו את שווייה".

סעיף 2 לחוק עשיית עושר קובע:

"בית המשפט רשאי לפטור את הזוכה מחובת ההשבה לפי סעיף 1,
כולה או מקצתה, אם ראה שהזכיה לא היתה כרוכה בחסרון המזכה
או שראה נסיבות אחרות העושות את ההשבה בלתי צודקת".

סעיף 5 (א) לחוק עשיית עושר קובע:

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 "מי שעשה בתום לב ובסבירות פעולה לשמירה על חייו, שלמות גופו,
2 בריאותו, כבודו או רכושו של אדם אחר, בלי שהיה חייב לכך כלפיו,
3 והוציא או התחייב להוציא הוצאות בקשר לכך, חייב הזוכה לשפוטו
4 על הוצאותיו הסבירות, כולל חיוביו כלפי צד שלישי..."

5 ובסעיף 5(ג) לחוק עשיית עושר נקבע:

6 "אין חובת שיפוי או פיצוי לפי סעיף זה על זוכה שהתנגד לפעולה או
7 לשימוש בנכסים או לשיעור ההוצאות או שהייתה לו סיבה סבירה
8 להתנגד להם, זולת אם הפעולה או השימוש בנכסים היו לשמירה על
9 חייו, שלמות גופו או בריאותו".

10

11 סעיף 6(א) לחוק עשיית עושר נקבע:

12 "הוראות חוק זה יחולו כשאין בחוק אחר הוראות מיוחדות לענין
13 הנדון ואין הסכם אחר בין הצדדים".

14

15 44. על פי העיקרון הכללי הקבוע בסעיף 1 לחוק עשיית עושר, על מנת להקים עילה להשבה יש
16 להוכיח שלושה יסודות, קבלה של נכס, שירות או טובת הנאה אחרת על ידי הזוכה - יסוד
17 ההתעשרות; ההתעשרות באה לזוכה מן המזכה או על חשבונו - יסוד הקשר הסיבתי;
18 התעשרות הזוכה נעשתה "שלא על פי זכות שבדין" - יסוד נורמטיבי (ר' ד"נ 82/20 אדרס חומרי
19 בניין בע"מ נ' הרלו אנד ג'ונס ג.מ.ב.ה., פ"ד מב(1) 221, 273, 275 (להלן: "עניין אדרס") ורע"א
20 5768/94 א.ש.ר. יבוא יצוא והפצה ואח' נ' פורום אביזרים ומוצרי צריכה בע"מ, פ"ד נב(4)
21 289, בעמ' 358 – 362). בחוק עשיית עושר נקבע העיקרון הכללי של חובת ההשבה, אשר נועד
22 למנוע התעשרות שלא כדין של אדם על חשבון רעהו. בחוק לא נקבעה רשימה סגורה של מצבים
23 המקנים זכות להשבה, ויש לבחון כל מקרה לגופו ועל פי נסיבותיו, בהתאם לתכלית החקיקה
24 ולכללי הפרשנות, ולהורות על השבה מקום בו שיקולי צדק ותחושת המצפון והיושר מורים כי
25 נכון להורות על השבה (ר' דברי כב' הש' ברק בעניין אדרס בעמ' 273).

26

27 45. העובדה שהאגודה הקהילתית המשיכה, לטענתה, לספק ביישוב שריד שירותים שונים הנכללים
28 בתקציבה, אינה מטילה על התובעים 1-2 חובה אוטומטית לשלם לה את מס האגודה עבור סל
29 השירותים שנקבע בהחלטת האסיפה הכללית של האגודה הקהילתית לאחר שחברותם בה
30 הופסקה כאמור. הרעפת טובות הנאה על אדם מבלי שחלה על המיטיב חובה חוקית או חוזית

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 לעשות כן, ומבלי שהנחנה ביקש אותה טובת הנאה, אינה מקימה למיטיב זכות תביעה על פי
2 חוק עשיית עושר ולא במשפט. כדי להוכיח קיומה של עילת תביעה על פי חוק עשיית עושר,
3 הייתה מוטלת על האגודה הקהילתית חובה לטעון ולהוכיח, כי בנסיבות העניין, התקיימו
4 יסודותיה של עילת השבה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט. כדי שתקום חובה כאמור, על
5 האגודה להוכיח, כי בנסיבות העניין, התובעים צרכו בפועל שירותים מהאגודה ולא שילמו
6 בגינם. "מי שמחייב את חברו בלא שנתבקש לכך... אינו זכאי, כעיקרון, לשכר מן המוטב (ראו
7 סעיפים 4 ו-5 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979 וכן ד' פרידמן, דיני עשיית עושר
8 ולא במשפט..." (ר' ע"א 796/92 מ.ל.ת. - מבנים לתעשייה בע"מ נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ
9 פ"ד מט (3), 203, 210). כפי שיפורט להלן, האגודה הקהילתית לא עמדה בנטל להוכיח כי
10 במקרה זה התקיימו יסודות המקימים לה עילה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.
11
- 12 46. מעיון בכרטסת החיובים של התובעים 1-2 שצורפה לכתב התביעה שכנגד, עולה כי הסכום
13 הנתבע, בסך של 17,216 ₪ מגלם חוב מצטבר בחודשים החל מיום 04.02.13 ועד לסוף חודש
14 דצמבר 2014, הכולל 23 חיובים חודשיים אחידים בסך 350 ₪ המכונים בכרטסת
15 "שירותים/מתיישבי שריד", אשר מהווים את מס האגודה לסל שירותים החודשי עבור שני
16 התובעים 1-2 ובנוסף חיוב נוסף בסך 9,166 ₪ עבור שיפוץ הבריכה. מעיון בכתב התביעה
17 שכנגד ובכרטסת החיובים של התובעים 1-2 עולה, כי האגודה לא פירטה אילו שירותים מכלל
18 השירותים הנכללים בסל השירותים כאמור, ואשר בגינם היא דורשת מס אגודה חובה אחיד,
19 נצרכו בפועל על ידי התובעים 1-2 לאחר שהודיעו על הפסקת חברותם, ואשר תמורתם לא
20 שולמה לה.
21
- 22 מנגד, התובעים 1-2 טענו, כעולה מתצהירו של עו"ד משעלי, כי הם משלמים עבור כל שירות
23 נוסף שהם צורכים בפועל מהאגודה הקהילתית, ובכלל זה שירותי תרבות, ופנאי, חוגים, תנועת
24 נוער וחינוך בלתי פורמאלי, שימוש במועדון ושירותים נוספים אחרים ואף צירפו כרטסות
25 המראות תשלומים עבור שירותים שונים. הם טענו עוד, כי לא קיימים שירותים נוספים אשר
26 מסופקים על ידי האגודה הקהילתית ואשר הם צורכים בפועל ולא משלמים עבורם. כך למשל
27 הכחישו את טענת האגודה, כי הם עושים שימוש בבריכה, אשר תשלום עליה נכלל במסגרת מס
28 האגודה לסל השירותים בו חויבו. לטענתם, האגודה הקהילתית לא הוכיחה, כי קיימים
29 שירותים אשר הם צרכו ולא שילמו תמורתם. טענות אלה של התובעים 1 ו-2 לא נסותרו, ולפיכך
30 דין התביעה, לכאורה, להידחות.
31

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

47. ברם, האגודה טענה, כי לא ניתן למנוע מהתובעים 1 ו-2 הנאה משירותים שהיא מספקת, שכן
מדובר בשירותים קהילתיים אשר ההנאה מהם הנה הנאה עקיפה כדוגמת חינוך, וכן משום
שלא ניתן להציב שומר בפתח הבריכה או המועדון ולבחון מה מידת השימוש שעושים התובעים
1-2 בשירותים אלה. על כן, כך נטען, יש לחייב את התובעים 1 ו-2 בעלות שירותים אלה, בין
אם הם צרכו אותם בפועל ובין אם לאו. כפי שיפורט להלן גם טענות אלה יש לדחות, הן משום
שלא הוכחו מבחינה עובדתית והן משום שאין בהן כדי להקים לאגודה הקהילתית עילה
לתשלום מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט. גם טענה זו דינה להידחות.
48. לא ניתן להסתמך על טענה לשימוש או קבלה בכוח על מנת לקיים התנאי של קבלת טובת הנאה.
העובדה שהאגודה מספקת שירותים קהילתיים ביישוב, אשר לכאורה לטענתה עומדים גם
לרשות התובעים 1-2 כתושבי היישוב לעשות בהם שימוש, כדוגמת הבריכה ומתקני הספורט,
המועדון, הספרייה ואירועי התרבות, אין בה לכשעצמה כדי לקיים את יסוד ה"קבלה" הנדרש,
ככל שלא הוכח שימוש בפועל. משלא נטען על ידי האגודה הקהילתית, וממילא לא הוכח, כי
התובעים 1 ו-2 קיבלו שירותים אלה, לא ניתן לקבוע כי התקיים יסוד ה"קבלה" הקבוע בסעיף
1 לחוק עשיית עושר. אין בטענה, כי לא ניתן למנוע שימוש או למדוד בפועל כמה שימוש נעשה
על ידי התושבים, כדי לקיים את היסוד העובדתי הנדרש של קבלה בפועל.
- זאת ועוד, הטענה, כי לא ניתן למנוע בפועל שימוש בשירותים אלה ממי שאינו משלם את מס
האגודה לסל השירותים לא הוכחה ואף נסתרה מתוך הראויות שהוצגו בתיק. במהלך חקירתו
הנגדית של טל סוננברג שהעיד מטעם האגודה הקהילתית התברר, כי חדר האוכל בקיבוץ
מתנהל כענף פרטי, עליו משלמים בהתאם לארוחה שנרכשת בפועל. עוד העיד, כי לא עומד
בכניסה שומר ובפועל לא ניתן למנוע מתושב ביישוב לאכול בחדר האוכל, ולמעשה מי שיקח
אוכל ולא יעבור דרך הקופה לא ישלם עבור האוכל, ובכל זאת העיד, כי אין זה סביר שהדבר
יקרה, משום ש"רוב האנשים שגרים ביישוב שריד הם אנשים הגונים והם משלמים עבור האוכל
שהם רוכשים". משנשאל טל סוננברג מדוע לא ניתן לגבות באופן דומה דמי כניסה ממי שעושה
שימוש בבריכה, לא סיפק הסבר ענייני והשיב, כי הבריכה היא נכס של כלל התושבים ששלמו
עבור השיפוץ ואמורים לשלם במסי האגודה (עמ' 20 ש' 21 – 31, עמ' 21 ש' 1 – 6).
- גם בנוגע לשירותי החינוך, התרבות, המועדון לחבר, ספריה, ותקשורת יישובית הנכללים בסל
השירותים הקהילתיים, לא הוכיחה האגודה מדוע לא ניתן לתמחר שירותים אלה בהתאם
לצריכה בפועל או למצער להפריד סעיפים אלה לתשלום נפרד מסל השירותים הקהילתיים עליו

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 ישלמו התובעים ככל שצורכים הם שירותים אלה בפועל. יתרה מזו, מתצהירי התובעים
2 וכרטסות החיוב שצורפו אליהם, כמו גם מתצהירו של עו"ד המאירי עולה, כי שירותי התרבות
3 והחינוך הנכללים בסל השירותים הקהילתיים ובגינם נגבה תשלום במסגרת מס האגודה לסל
4 השירותים, מתומחרים לעיתים לפי החלטת האגודה הקהילתית גם בנפרד, כשירותי בחירה
5 נוספים, כדוגמת שימוש פרטי במועדון למסיבות ימי הולדת, אירועי תרבות מסוימים כגון
6 ארוחת סדר פסח, מסיבות בברכה, הופעות, חינוך בלתי פורמאלי (מרכז א – ו ותנועת נוער)
7 ועוד. עולה, אם כן, כי אין כל מניעה לפצל את סל השירותים הקהילתיים לשירותים שונים,
8 ולתמחר כל שירות בנפרד ולגבות בגינו בהתאם לצריכה בפועל לבחירת התושבים.

9

10 49. זאת ועוד, מס האגודה לסל השירותים נקבע כנגזרת של תקציבה הכולל של האגודה המחולק
11 למספר התושבים, וכי למעשה אין קשר ישיר בין גובה מס האגודה האחיד, לבין צריכה בפועל
12 של השירותים. למעשה, בתשלום מחיר חובה אחיד לסל השירותים לכלל התושבים, מגולם
13 סבסוד ומימון שירותים על ידי כל התושבים באופן שוויוני, גם על ידי מי שאינו צורך שירותים
14 אלה כלל, כדוגמת חינוך. לשיטת האגודה הקהילתית, קיים אינטרס בסבסוד ומימון שירותים
15 אלה כדוגמת חינוך גם למי שאינו נהנה מהם באופן ישיר, שכן הוא נהנה משירותים אלה באופן
16 עקיף, אם בירידת רמת האלימות ביישוב, ואם כתוצאה מעליית ערך הנכסים עקב רמת החינוך
17 הגבוהה ביישוב. איני מקבל טענה זו. בעוד שאין מניעה לקבוע מנגנון תשלום מסוג זה ולחייב
18 בו את חברי האגודה, ככל שהדבר מעוגן בתקנון האגודה הקהילתית, הרי שלא ניתן לכפות
19 תשלום וסבסוד על תושבים אחרים שאינם מעוניינים בכך, ובהיעדר הסכמה או חובה
20 סטוטורית, לא ניתן לחייבם בתשלום ובסבסוד מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.

21

22 50. יתרה מכך, מפירוט השירותים הקהילתיים בסל השירותים הקהילתיים לשנים 2013 – 2014,
23 אשר פורטו בתצהירו של עו"ד שחר המאירי, עולה, כי תומחרו בו סעיפים נוספים המהווים
24 סעיפי הוצאות כלליות של האגודה ובכללם מנהל, מימון, שונות, בצ"מ והשקעות. סעיפים אלה
25 המבטאים את הוצאותיה של האגודה הקהילתית אינם בבחינת שירותים הניתנים על ידי
26 האגודה לתושבים שאינם חברים בה. בעוד שאין מניעה כי האגודה תגבה הוצאות אלה מחבריה
27 כאמור לעיל, לא ניתן לחייב מכוח עילת עשיית עושר ולא במשפט בהוצאות אלה את מי שאינו
28 חבר באגודה, ואשר לא הביע הסכמה לתשלומים אלה.

29

30 51. גם אם הייתי מגיע למסקנה, כי התובעים 1 ו- 2 נהנים במידה זו או אחרת מהשירותים
31 שהאגודה מספקת לשאר התושבים, לא היה בכך כדי להטיל עליהם חיוב מכוח דיני עשיית

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 עושר ולא במשפט. ככלל, החוזה משמש כאמצעי העיקרי המוכר בדין להעברת רכוש ושירות
2 מאדם לחברו. זה שורש הכלל, שכאשר קיים חוזה בין הצדדים, אין מקום לתביעה בגין עשיית
3 עושר לגבי מה שנכלל בחוזה. רעיון היסוד בדבר חופש החוזים, המאפשר לאדם ליטול על עצמו
4 התחייבות מרצון, מחייב גם שאין לכבול אדם או לכפות עליו חיובים אם אין הוא רוצה בכך.
5 זה הפן השלילי של חופש החוזים – החופש שלא להיות כבול בהיעדר הסכמה (ר' דניאל פרידמן
6 בספרו "דיני עשיית עושר ולא במשפט" (מהד' 3, 2015), כרך א', עמ' 136) (להלן: **"פרידמן מהד'**
7 **3"**). בהקשר של דיני עשיית עושר מתעוררת השאלה בדבר "טובת הנאה כפויה", היינו מקרה
8 בו ניתנה טובת הנאה מבלי שהתבקשה ומבלי שמקבל טובת ההנאה נתן הסכמתו לקבלתה
9 מראש או למצער בדיעבד, והאם ניתן לחייבו בהשבת שוויה.
- 10
- 11 52. סעיף 5 לחוק עשיית עושר ולא במשפט עוסק בשמירה על עניין הזולת, והזכות להשבה במקרה
12 זה מוגבלת למי שפעל בתום לב ובסבירות לשמירת עניינו של הזולת, ונשללת מקום בו הייתה
13 התנגדות לפעולה או לתשלום (לסעיף 5(ג)). משהודיעו התובעים, כי אינם מסכימים לשלם את
14 מס האגודה לסל השירותים, כי אם לשלם רק עבור שירותים שצרכו בפועל בהתאם להסכמתם,
15 האגודה אינה רשאית לכפות עליהם שירותים אלה ולגבות בגינם תשלום בהיעדר הסכמה מכוח
16 העיקרון הכללי הקבוע בסעיף 1 לחוק עשיית עושר ובכך לעקוף את מגבלות סעיף 5 שבו (ר'
17 **פרידמן מהד' 3, עמ' 100**).
- 18
- 19 על האמור יש להוסיף, כי אף אם אדם הפיק תועלת מפעולת חברו, אין הוא נחשב כמי שנאות
20 לקבלה, אלא אם הייתה לו ברירה חופשית לקבל את טובת ההנאה או לדחותה. קבלה של טובת
21 הנאה כפויה אינה בבחינת טובת הנאה המקימה חובת השבה (ר' **פרידמן (מהד' 2) עמ' 226**, וכן
22 ר' **ע"א 430/79 בנישתי נ' ששון**, פ"ד לה(2) 400, 405). משנקבע, כי מלכתחילה לא ניתן היה
23 לחייב את התובעים בתשלום מס אגודה לסל השירותים כתנאי למגורים ביישוב במסגרת ועדת
24 הקבלה, הרי שלא ניתן לעשות כן בדיעבד במהלך חייהם ביישוב, לאחר שפרשו מהאגודה
25 כאמור. בנסיבות אלה, ציפייתה של האגודה, כי גם מי שאינו חבר בה, ישתתף עמה בהוצאותיה
26 עבור שירותים שהיא בחרה לספק ביישוב לפי שיקול דעתה, אינה מקנה לה את הזכות להשבת
27 חלק מהוצאותיה מהתובעים 1-2 בהיעדר הסכמתם, ובמקרה בו לא צרכו שירותים אלה בפועל.
- 28
- 29 53. עיקרון יסוד כללי בדיני עשיית עושר ולא במשפט הוא, שמי שפעל לקידום אינטרס עצמי, איננו
30 זכאי להשבה מאנשים אחרים, אשר הפיקו אגב כך באופן אינצנדנטלי תועלת מפעולתו. כך
31 למשל בדוגמא שמקורה בספרות הסקוטית, מתואר מקרה של אדם שהתקין מערכת הסקה
32 בדירתו, שהחמום בה גורם לכך שדירתו של השכן, הנמצאת מעל הדירה המוסקת, זוכה

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 במשהו מהחום. למתקין ההסקה אין זכות לתבוע השבה משכנו שזכה לטובת הנאה אגבית או
2 "אינצינדטלית" (ר' פרידמן (מהד' 3), עמ' 205). לכלל זה קיים חריג, הקבוע בסעיף 5 לחוק
3 עשיית עושר, שעניינו כאמור שמירת עניין הזולת, ואשר אינו חל במקרה בו לא ניתנה הסכמה
4 לפעולה, או במקרים בהם היה צידוק מספיק לפעולה ולחייב הנתבע ובתנאי שמדובר בטובת
5 הנאה שלא ניתן לחלוק עליה. סבורני, כי במקרה של שירותים קהילתיים נוספים שאינם
6 מחויבים על פי חוק, ואשר אופיים משתנה ונקבע בהתאם לשיקול דעת האגודה בתחום המשפט
7 הפרטי, לא ניתן לקבוע כי מדובר בטובת הנאה שאין לכפור בה.
- 8
- 9 54. אין גם לקבל את טענת האגודה, כי השירותים הניתנים על ידה הנם בבחינת "שירות ציבורי",
10 אשר לאגודה אין אפשרות ממשית למנוע הנאה ממנו, ועל כן בסירובם לשלם את מס האגודה
11 לסל השירותים נוהגים הם כ"רוכבים חופשיים" ("free rider"). ראשית, גם אם היה ממש
12 בטענה האמורה במקרה זה, ולא היא, אזי לכל היותר יכולה האגודה הקהילתית להעלותה
13 ביחס לשירות הביטחון הנכלל במסגרת תקציב האגודה לשנים 2013 – 2014, ואשר לכאורה לפי
14 טיבו הוא שירות אשר כל תושבי הישוב נהנים ממנו ואינו נצרך באופן ישיר (להבדיל משירותי
15 התרבות, חינוך בריכה וכיוצ"ב אשר כאמור לעיל נהנים ממנו מי שצורכים אותו בפועל). ואולם
16 אין בכך כדי להצדיק את חיוב התובעים 1 ו-2 בנשיאה בכל תשלום שנקבע על ידי האגודה
17 הקהילתית, ובכלל זה מס האגודה לסל השירותים הכולל. בכל מקרה, אין מקום לקבל את
18 טענת ה"רוכב החופשי" במקרה זה כפי שיפורט להלן.
- 19
- 20 55. טענת ה"רוכב החופשי" מועלית להמחשת מצוקה שיכולה להתעורר כתוצאה מעיקרון היסוד,
21 לפיו מי שפעל לקידום אינטרס עצמי, אינו זכאי להשבה מאנשים אחרים אשר הפיקו אגב כך
22 באופן אינצינדטלי תועלת מהפעולה. במקרה זה טענת ה"רוכב החופשי" ממחישה את בעיית
23 הפעולה המשותפת שנוצרת בנושא של בעלות וניהול נכסים משותפים, ואולם חשוב לזכור, כי
24 עסקינן בחריג לכלל ולא כלל העומד בפני עצמו. כך רלבנטית הטענה במקרה של שיתוף בנכסים.
25 במקרה זה מתעורר קושי אליו יכול להיקלע מי שמבקש להגן על עניינו וחושש, כי אם יפעל יהא
26 עליו להוציא הוצאות לטובת הזולת ש"מתעקש" להזניח את הנושא, או חשש, כי הזולת,
27 המסרב לשתף פעולה בהוצאות, הוא לאמיתו של דבר בגדר "טרמפיסט", היינו אדם המעוניין
28 בביצוע הפעולה, שהיה מוכן אף להשתתף בתשלום, אולם מכיוון שהוא מאמין או מקווה שאדם
29 אחר יבצע את הפעולה, הוא מעדיף לומר שאין לו עניין בה (ר' פרידמן (מהד' 3), עמ' 208 – 209).
30 הטענה שבהיעדר כפיה משפטית או תמריץ חיצוני – חיובי או שלילי – לא יצליחו הפרטים
31 לחבור כוחות על מנת להשיג מטרתם (ר' חנוך דגן, עמ' 310).

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

- 1 במקרים אלה מסדיר המשפט את ההנאה המשותפת מהקניין המשותף באמצעים רגולטוריים
2 המסדירים את דיני השיתוף. כך למשל קובע חוק המקרקעין בסעיף 30(א), כי בעלי רוב
3 החלקים במקרקעין המשותפים רשאים לקבוע כל דבר הנוגע לניהול הרגיל של המקרקעין
4 ולשימוש הרגיל בהם, וסעיף 32 (א) קובע, כי כל שותף חייב לשאת לפי חלקו במקרקעין
5 המשותפים בהוצאות הדרושות להחזקתם התקינה ולניהולם. בכך למעשה כונן חוק המקרקעין
6 מהפיכה של ממש בקובעו שלטון הרוב תוך ביטול החלטה פה אחד, קרי מתן זכות וטו לכל
7 שותף באשר לניצולם של המקרקעין אשר נהג לפניו נר' ע"א 810/82 זול בו בע"מ נ' יהודית
8 זיידה, פ"ד לו (4) 737 (נר' חנוך דגן, עמ' 336 – 337). חוק המקרקעין חל גם על שותף במטלטלין
9 מכוח סעיף 9(ה) ו- 13 לחוק המטלטלין. בעיית הפעולה המשותפת מתעוררת גם בהקשר של
10 בתים משותפים, שם הוכרה האפשרות לפגוע בזכות הקניין הפרטי כחריג, שעה שזכויות
11 הבעלות בבית משותף עוצבו באופן שונה מזכות הבעלות הקלאסית, ולצד גרעין הזכויות
12 שעוצבו לפי תורת הקניין הקלאסית קבע המחוקק גם הסדרים דוגמת הבית המשותף, שבהם
13 נתן יותר משקל לשקולים שהם לבר קנייניים קלאסיים (נר' חנוך דגן, עמ' 364 – 368). הגם
14 שהחיים בבית משותף מחייבים ויתור הדדי, ומסגרת שיתופית הנוגסת מעצם טבעה בעצמאות
15 בעלי הדירות ובאוטונומיה הקניינית. ההוראות המסדירות את חיי היומיום של הבית המשותף
16 בדין הישראלי מקנות לרוב כוח מוגבל ביותר, אפילו מדובר ברכוש המשותף, ובעניינים
17 משמעותיים בחיי הבית המשותף, המצדיקים התערבות משפטית כופה כדוגמת שיקום בית
18 שנהרס, התקנת מעלית (נר' חנוך דגן, עמ' 396 – 400).
- 19
- 20 56. המקרה שלפנינו אינו נופל בגדר החריג, שכן לא ניתן לראות בתובעים 1 ו- 2 משום "רוכב
21 חופשי", ומשכך לא ניתן לחייבם בתשלום עבור שירותים שהם אינם צורכים בפועל.
- 22
- 23 57. היסוד השלישי שעל פיו נבדקת השאלה האם ההתעשרות היא "שלא על פי זכות שבדין", מצביע
24 על כך כי לא די בעצם ההתעשרות כדי להצמיח עילה שבעשיית עושר, ואין די בכך שההתעשרות
25 מקורה במזכה על חשבוננו. על מנת שתצמח עילה בעשיית עושר יש צורך ביסוד נוסף המתמקד
26 בטיבה של ההתעשרות, ובוחרן אם היא התקבלה "שלא על פי זכות שבדין". רק ההתעשרות
27 שאיננה על פי זכות שבדין עשויה להצמיח למזכה סעד בעילה של עשיית עושר ולא במשפט
28 (רע"א 371/89 ליבוביץ' נ' א.א.ת.י. אליהו בע"מ, פ"ד מד(2) 309, בעמ' 323 (להלן: "עניין ליבוביץ'")).
29 כאשר אין מדובר בפגיעה בזכות קניינית או חוזית, אלא בפגיעה בציפייה בלבד, יש
30 צורך להוכיח יסוד נוסף, מעבר לפגיעה זו, על מנת להראות כי ההתעשרות בלתי צודקת, ויסוד
31 זה מאופיין בחוסר תום-לב, בהתנהגות פסולה הפוגעת בחוש ההגינות והצדק (עניין ליבוביץ',
32 בעמ' 330-329). תנאים אלה אינם מתקיימים במקרה זה. התובעים 1 – 2 הביעו הסכמה לשלם

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

עבור כל שירות שהם צורכים בפועל, והאגודה היא שסירבה לבקשתם לפרט מהם השירותים
שלטענתה הם צורכים ואינם משלמים עבורם, סירבה לפצל את סל השירותים הקהילתיים
ועמדה על דרישתה, כי ישלמו לה את מס האגודה לסל התשלומים. כפי שנקבע קודם, לאגודה
הקהילתית אין זכות לכפות על התובעים 1 ו-2 את השירותים שהיא מספקת, ועל כן הכרה
בזכות ההשבה לאגודה הקהילתית, משמעותה יצירת זכות חדשה לאגודה הקהילתית, לחייב
את התובעים עבור שירות שלא ביקשו ואף התנגדו לו מפורשות. הכרה בזכות זו אינה צודקת
ואין להניח שלכך התכוון המחוקק (ר' פרידמן (מהד' 3), עמ' 100).

8

58. גם הטענה, כי חיים בקהילה כרוכים בתשלום מס אגודה לסל השירותים כתשלום חובה אחיד
אינה יכולה להתקבל. הפתרון להבטחת צביונו הייחודי של יישוב קהילתי מוסדר במסגרת צו
המועצות המקומיות, הקובע בסעיף 90 שבו, כי כל יישוב יתנהל על פי ועד מקומי, ובגדרו
מואצלות לוועד המקומי סמכויות שניתנו למועצה האזורית, לרבות הסמכות לגבות מס חובה
למימוש סמכויות אלה על פי שיקול דעתו המקומי והייחודי. בכך ניתנה הסמכות הייחודית
לוועד המקומי ביישוב הקהילתי להבטיח את צביונו הייחודי של היישוב. העובדה שאין מניעה,
כי במקביל ובנוסף לוועד המקומי, תפעל בתחומי היישוב הקהילתי אגודה קהילתית פרטית,
המאגדת בתוכה את תושבי היישוב, כולם או חלקם, אינה מקנה לאגודה הקהילתית סמכויות
כופות אשר לא ניתנו לה במסגרת הרגולטורית הקיימת, אלא במסגרת הסכמה חופשית של
התושבים כאמור לעיל. בהיעדר הסכמה, לא ניתן להטיל על בעלי המקרקעין בתחומי היישוב
הגבלות נוספות על זכות הקניין שבידיהם, אשר לא נקבעו בחקיקה או בהחלטות רשות מקרקעי
ישראל, ואין דיני עשיית עושר מקימים עילה להצדקת קביעה כאמור.

21

22

סוף דבר

59. אשר על כן הנני מורה כדלקמן:

א. הנני מקבל את התביעה העיקרית באופן חלקי וקובע כדלקמן:

(1) הסעיפים בהסכם המשתכנים ובתקנון האגודה הקובעים, כי תנאי לרכישת זכויות
במקרקעין ביישוב, העברת זכויות במקרקעין ביישוב, ומגורים ביישוב הוא חברות
באגודה הקהילתית, בטלים בהיותם מנוגדים לתקנת הציבור. בכלל זה בטלים סעיפים
11.2, 11.3 להסכם המשתכנים וסעיפים 124 ו-125 לתקנון האגודה הקהילתית. אין
באמור כדי לגרוע מהליכי הקבלה ליישוב הקהילתי ובכללם הצורך בהמלצת היישוב
ומעבר ועדת קבלה, לבחינת התאמת המתיישב לחיי קהילה ביישוב בהתאם להחלטות
מועצת מקרקעי ישראל ולחוק ועדות קבלה.

31

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1

2 (2) סעיפים בתקנון האגודה הקהילתית ובהסכם המשתכנים הקושרים בין זכות הבעלות
3 במקרקעין או מגורים ביישוב לבין חובת תשלומים לאגודה הקהילתית בטלים בהיותם
4 מנוגדים לתקנת הציבור. בכלל זה בטלים הסעיפים הקובעים, כי גם לאחר פרישת חבר
5 מחברותו באגודה, אין הדבר משחרר אותו מהתחייבויותיו וחובותיו כלפיה, ובכלל זה
6 תשלום התשלומים שיוטלו על ידה על חבריה, כל עוד הוא מחזיק במקרקעין ביישוב
7 וזכויותיו לא הועברו לאדם אחר שנטל על עצמו התחייבויות אלה, כאמור בסעיף 12.5
8 להסכם המשתכנים וכן בסעיפים 8.8 ו- 11 לתקנון האגודה הקהילתית, בטלים
9 בהיותם מנוגדים לתקנת הציבור.

10

11 (3) ככל שהתובעים 1-2 ירכשו מהאגודה הקהילתית או מאגודת הקיבוץ שירותי בחירה
12 נוספים, המסופקים על ידי האגודות ביישוב שריד, בנוסף לשירותים המסופקים על ידי
13 המועצה האזורית או הוועד המקומי, תהיינה האגודות רשאיות לגבות בעבור שירותים
14 אלה תשלום נפרד מהתובעים 1-2 אשר אינם חברים באגודה בהתאם לצריכה בפועל.

15

16 ב. הנני מקבל את התביעה שכנגד באופן חלקי כדלקמן:

17

18 (1) הנני מקבל את התביעה הכספית שכנגד בנוגע לתובעים 3 – 6 ומחייב אותם כדלקמן:

19 - התובעים 3 – 4, ביחד ולחוד, ישלמו לאגודה הקהילתית, סך של 5,512
20 ₪ נכון למועד הגשת התביעה שכנגד (8.12.14) בצירוף הפרשי הצמדה
21 וריבית ממועד הגשתה ועד לתשלום בפועל.

22

23 - התובעים 5 – 6, ביחד ולחוד, ישלמו לאגודה הקהילתית, סך של 13,566
24 ₪ נכון למועד הגשת התביעה שכנגד בצירוף הפרשי הצמדה וריבית ממועד
25 הגשתה ועד לתשלום בפועל.

26

27 (2) התביעה למתן פסק דין הצהרתי כלפי התובעים 3 – 6 מתקבלת באופן חלקי, וניתן
28 בזאת פסק דין המצהיר, כי כל עוד מי מהתובעים 3 – 6 חבר באגודה הקהילתית ולא

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"א 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד אגודה שיתופית חקלאית בע"מ ואח'

1 הודיע על פרישתו ממנה, הוא חייב במלוא התשלומים לאגודה הקהילתית, באופן
2 ובשווי שבהם נושאים חברי האגודה לפי החלטות האסיפה הכללית.

3

4 (3) התביעה שכנגד נגד התובעים 1-2 נדחית.

5

6 ג. בנסיבות העניין, ובהתחשב בדרך שבה ניהלו התובעים את תביעתם, והגשת כתב תביעה
7 באורך בלתי סביר והעלאת טענות על ידם באריכות ובאופן בלתי סביר ומאחר שהן התביעה
8 העיקרית והן התביעה שכנגד התקבלו באופן חלקי, אינני עושה צו להוצאות.

9

10

11 ניתן היום, י"ד אדר א' תשע"ו, 23 פברואר 2016, בהעדר הצדדים.

12

13 ערפאת טאהא, שופט

14

15